

***A módbeli segédigék kontrasztív elemzése  
német—magyar viszonylatban***

**Jelige: Papír Zsebkendő**

# Tartalomjegyzék

|                           |    |
|---------------------------|----|
| 1. Bevezetés.....         | 3  |
| 2. Módbeli segédigék..... | 4  |
| 3. Kidolgozás.....        | 6  |
| 3.1. Dürfen.....          | 7  |
| 3.1.1. Korpusz.....       | 7  |
| 3.1.2. Megfigyelések..... | 10 |
| 3.2. Können.....          | 11 |
| 3.2.1. Korpusz.....       | 11 |
| 3.2.2. Megfigyelések..... | 17 |
| 3.3. Mögen.....           | 18 |
| 3.3.1. Korpusz.....       | 18 |
| 3.3.2. Megfigyelések..... | 21 |
| 3.4. Müssen.....          | 23 |
| 3.4.1. Korpusz.....       | 23 |
| 3.4.2. Megfigyelések..... | 28 |
| 3.5. Sollen.....          | 30 |
| 3.5.1. Korpusz.....       | 30 |
| 3.5.2. Megfigyelések..... | 35 |
| 3.6. Wollen.....          | 37 |
| 3.6.1. Korpusz.....       | 37 |
| 3.6.2. Megfigyelések..... | 43 |
| 4. Következtetések.....   | 44 |
| 5. Irodalomjegyzék.....   | 45 |

# 1.Bevezetés

Ennek a munkának célja, hogy összehasonlító módszer által feltárja miként viselkednek, illetve milyen formákba alakulnak át a német segédigék a magyarra való fordítás folyamán. Ez a téma kimondottan érdekes, mivel a magyar és a német két genetikailag nem roknítható nyelv, azaz teljesen más morfoszintaktikai szabályok jellemzőek mindkettőre. A grammatikai modell, amelyre a munka támaszkodik Gerhard Helbig és Joachim Buscha *Leitfaden der deutschen Grammatik* című nyelvtana.

A munka először általános bevezetést nyújt a módbeli segédigeokről, majd áttér a kidolgozásra. A kidolgozás strukturája a következő: Korpuszként szolgál Thomas Mann *Der Zauberberg* című műve az eredeti német nyelvű változatában és ugyanennek a műnek a magyar fordítása, amit Szöllősy Klára fordított le. Az eredeti változatnak első 75 oldalából kikerestem azokat a mondatokat, melyekben módbeli segédige szerepel, majd párhuzamosan ezzel kikerestem a magyar fordításból ezeknek a mondatoknak a megfelelőit. (Amennyiben szükség volt több példára a szabályszerűségek levonására, meghaladtam ezt a 75 oldalas keretet.) A párosított mondatokat felosztottam az adott segédige igealakjai és jelentéskörei szerint, hogy kivizsgáljam, milyen módon hatnak ki (illetve kihatnak-e) ezek az adott segédigének a magyar fordításban megjelenő formájára. A kiválasztott korpuszban nem lehetett minden segédigének minden igealakjára és jelentéskörére példát találni. Ezeket a következőképpen jelöltem: „(A korpuszban nem volt rá példa.)” Minden segédiginél a korpuszban szereplő példák után a megfigyeléseimet feltüntettem. Ezek a megfigyelések nem általános érvényű szabályszerűségeket képviselnek, csupán a korpuszban meglévő példákból megfigyelés alapján levont következtetéseket.

## 2. Módbeli segédigék

A németben hat módbeli segédigét különböztetünk meg. Ezek a *dürfen*, *können*, *mögen*, *müssen*, *sollen* és a *wollen*. Morfoszintaktikai és jelentéstani szempontból egy relatív zárt csoportot képeznek. A modális igék szerepe abban nyilvánul meg, hogy több információt nyújtanak az őket követő főige funkciójáról. Bár számos kommunikációs funkcióknak a hordozói, ezek a funkciók mind besorolhatóak egy skálába, ami *lehetőségtől szükségszerűségig* terjed. Egy adott módbeli segédige akár több jelentés hordozója is lehet. A mondatban a főigével együtt különböző modalitások kifejezésére szolgálnak.

Mi tulajdonképpen a modalitás? A modalitás egy nyelvtudományi kifejezés. A modalitás által a beszélő megváltoztatja a mondatban szereplő információkat oly módon, hogy azzal egy bizonyos szubjektív effektust elérhessen. Számos európai nyelvben a modalitást különböző segédigékkel fejezik ki, valamint az igemóddal, így a németben is. Ebből azt lehetne következtetni, hogy a modalitás az egy az igehez fűződő tulajdonság, és hogy az ige által teljesen kifejezhető is. Viszont ez egyetlen nyelvben sem igaz. A modalitás az az egész mondatnak a tulajdonsága, a határozószók, az írásjelek, maga az intonáció és gyakran még a szöveggörnyezet is a modalitást építő elemek közé sorolhatóak.

Különbséget kell tenni az *objektív* és a *szubjektív modalitások* között. Az *objektív modalitás* arra a módra vonatkozik, ahogyan a mondat alanya és az infinitívussal kifejezett cselekvés közötti viszony kifejezésre jut.<sup>1</sup> A legfontosabb jelentéskörei a *lehetőség*, *szükségszerűség*, *engedély*, *tiltás*, *szándék* és *kívánság*. A *szubjektív modalitás* az viszont arra a módra vonatkozik, ahogyan a beszélő viszonyul a kijelentéséhez, főleg ami ennek a kijelentésnek a valóságértékét illeti.<sup>2</sup> Jelentéskörei többek között a *meggyőződés*, *feltételezés*, *idegen állítás* stb.

---

<sup>1</sup> Helbig, Gerhard; Buscha, Joachim: *Leitfaden der deutschen Grammatik*. Berlin: Langenscheidt KG, 2000, 57.

<sup>2</sup> Ibidem.

A magyarban is léteznek segédigeszerű szavak, melyek bizonyos modalitást fejeznek ki. Modális jelentésű szavak például az *akar*, *bír*, *kell*, *lehet*, *óhajt*, *szeretne* és *tud* igék, valamint a *szabad* melléknév, mely igeként toldalékolható.<sup>3</sup>

*Olvasni **akarok** egy könyvet.*

*Félre **bírja** tolni a szekrényt.*

*Meg **kell** venni a belépőjegyeket.*

*A morfológiát meg **lehet** tanulni.*

*Haza **óhajtok** menni.*

***Szeretne** Németországba utazni.*

*Nem **tudja** ezt megoldani.*

*Itt nem **szabad** dohányozni .*

Ezek az igék különböző aspektusokból megközelítve minősíthetők segédigeszerűeknek. Elsősorban azért, mert dominánsan grammatikai jelentést fejeznek ki, vagyis igei jelentésük van, és azon kívül modalitási vonásuk is. Másrészt megszakítják a főnévi igenév igekötőjének és igetövének a kapcsolatát, pl. *hazamenni*→*haza **szeretne** menni*. Nyomatéktalan mondatban hangsúlytalanok, de kaphatnak mondathangsúlyt is, mint a segédigék.<sup>4</sup>

A magyarban szereplő modalitást kifejező segédigeszerű szavak és a német módbeli segédigék között szemantikailag párhuzam vonható.

*akar*→ *wollen*

*bír*→ *können*

*kell*→ *müssen, sollen*

*lehet* → *können*

*óhajt*→ *wollen*

*szeretne*→ *wollen*

*tud* → *können*

*szabad*→ *dürfen*

---

<sup>3</sup> Keszler, Borbála: *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000, 259.

<sup>4</sup> Ibidem.

Viszont ennek ellenére magában a mondatban nem minden esetben helyettesíthetik egymást. A magyar és a német nyelv különböző szabályokkal, nyelvi lehetőségekkel és hagyományokkal rendelkezik. Ami a németben teljesen helyes mondatszerkezetnek minősülhet morfoszintaktikai és szemantikai kritériumok szerint, a magyarban helytelen lehet. Sokmindent másképp fejez ki a magyar, ezért a szó szerinti fordítás a németből sok esetben azt eredményezheti, hogy a mondat nem lesz a magyar nyelv szellemében, azaz nem lesz magyaros. A dolgozat „Kidolgozás” része azzal foglalkozik, hogy melyek azok a nyelvi elemek, melyekké a német módbeli segédigék átalakulhatnak a magyarra való fordításkor, valamint, hogy milyen faktorok befolyásolhatják, illetve korlátozhatják az egyes fordítási lehetőségeket.

### 3. Kidolgozás

A kidolgozás eljárása a következő: a korpuszban minden német módbeli segédigénél kikerestem azokat a mondatokat, melyek tartalmazzák az adott segédigét, majd a magyar nyelvű fordításban kikerestem ugyanezeknek a mondatoknak a megfelelőit, és párosítottam őket. Az áttekinthetőség kedvéért a terjedelmesebb mondatokat lerövidítettem úgy, hogy csak azok a részek maradjanak meg, melyek modalitást fejeznek ki. Majd a különböző módbeli segédigéket tartalmazó mondatokat csoportosítottam segédige szerint, majd a segédigék igealakjai szerint (*Indikativ – Präsens*, *Indikativ – Präteritum*, *Konjunktiv – Präsens*, *Konjunktiv – Präteritum*, valamint *Infinitiv*), ezen belül a modalitás fajtája szerint (*Objektív*, *Szubjektív*) és végül a modalitáson belül az adott segédige jelentéskörei szerint. Amennyiben a felosztásban valamire nem lehetett példát találni, azt a következőképpen jelöltem: „(A korpuszban nem volt rá példa.)”. Végül a levont következtetéseket a „Megfigyelések” nevű részekben tüntettem fel.

## 3.1. Dürfen

### 3.1.1. Korpusz:

- Igealak: Indikativ – Präsens
- Objektív modalitás:

- Engedély

1. [...], wenn man so sagen **darf**, [...]  
[...]*ha szabad* így kifejeznünk [...]
2. Aber wenn ich Ihnen bei dieser Gelegenheit einen unmaßgeblichen Rat geben **darf**[...]  
*De ha szabad ez alkalomból egy szerény tanáccsal szolgálnom [...]*
3. **Darf** ich Ihnen, bitte, meinen Vetter Castorp aus Hamburg vorstellen, Herr Doktor.  
*-Engedje meg, doktor úr - mondta Joachim katonás tartással -, hogy bemutassam unokabátyámat, Castorpot. Most érkezett Hamburgból.*
4. „Sie kommen zu uns als Patient, wenn ich mir die Frage erlauben **darf**?“  
*Ha szabad kérdezni: mint páciens érkezett hozzánk?*
5. [...]selbstverständlich **darf** sie nicht Nebenluft haben oder schlecht ziehen [...]  
[...] *persze az kell, hogy jól szeleljen, és oldalt ne legyen huzata [...]*
6. Wir kennen das Wochenmaß nicht, mein Herr, wenn ich Sie belehren **darf**.  
*Mi idefenn nem ismerjük a hetet, mint időegységet, uram, engedje meg, hogy kioktassam.*
7. **Darf** ich fragen, welchen Beruf Sie ausüben im Leben [...]  
*Szabad kérdezni, milyen hivatást gyakorol odalenn az életben [...]*

8. [...]Ich kannte ihn, ich **darf** mich seinen Schüler nennen.  
[...]Ismertem, őt, bízvást nevezhetem magam tanítványának.
9. [...]man **darf** es sich gar nicht so klar machen, [...]  
[...]nem is jó rágondolni, [...]
10. Sind Sie Raucher, wenn ich fragen **darf**?  
Dohányzik, Settembrini úr, ha szabad kérdeznem?

- **Igealak: Indikativ – Präteritum**
- **Objektív modalitás:**

- **Engedély**

1. *Einst löste er den Priester ab, der sich in trüben und menschenfeindlichen Zeiten die Führung der Jugend anmaßen **durfte**.*  
*Egykor ő váltotta fel a papot, aki borús, embergyűlölő időkben vállalta az ifjúság irányítását.*

- **Igealak: Konjunktiv – Präsens**
- **Objektív modalitás:**

- **Engedély**

1. [...] so, als **dürfe** und wolle er von dem, was er da tat, nichts wissen[...]  
[...]úgy, mintha arról, amit itt cselekszik, nem illenék és nem is akarna tudomást venni[...]
2. [...]und physiognomisch drückte es sich aus in einer ehrbaren Verfinsterung seiner Miene, so, als **dürfe** und wolle er von dem, was er da hörte, nichts wissen[...]  
[...]s ez arcának tisztos elborulásában fejeződött ki, mintha mindarról, amit hall, nem akarna s nem lenne szabad tudomást vennie[...]

- **Igealak: Konjunktiv – Präteritum**
- **Objektív modalitás:**

- **Engedély**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Infinitiv**
- **Objektív modalitás:**

- **Engedély**

1. *Das mit der Seelenzergliederung war zu stark, das hätte nicht kommen **dürfen**.*  
*Az a lélekboncolás, az már sok volt, azt nem lett volna szabad!*
2. *[...]es mochte wohl sein, daß er [...] gebeten hatte, die Taufschale wieder einmal betrachten zu **dürfen**.*  
*[...]és könnyen meglehet, hogy csak ennek a szótagnak a kedvéért kérte, hadd nézhesse meg ismét a keresztelőtálat.*
3. *[...]und als er mit fünfzehn Jahren von einem bevorzugten Platze aus hatte zusehen **dürfen**, wie der neue Doppelschrauben-Postdampfer »Hansa« bei Blohm & Voß vom Stapel lief, [...]*  
*[...]s amikor tizenöt esztendőskorában fenntartott helyről végignézhette a Blohm és Voss cég „Hansa” nevű új, kétszaváros postagőzösének vízre bocsátását, [...]*
4. *Wenn ich aufwache, so freue ich mich, daß ich tagsüber werde rauchen **dürfen**.*  
*Ha fölébredek, már örülök, hogy napközben dohányozhatok.*

- **Szubjektív modalitás (valószínűség)**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## 3.1.2. Megfigyelések:

### Objektív modalitás

A *dürfen* segédige objektív modalitási változata a magyar fordításban különböző formákban fordulhat elő:

1. Leggyakrabban átveszi a *dürfen* segédige szerepét a magyar *szabad* modalitást kifejező segédigeszerű szó. Ez a forma előfordul függetlenül a segédige igealakjától.

*[...], wenn man so sagen **darf**, [...] → [...]ha **szabad** így kifejeznünk [...]*

2. Egy másik lehetőség a *-hat/-het hatóképzővel* való szóképzés. Ez a forma előfordul függetlenül a segédige igealakjától.

*[...]ich **darf** mich seinen Schüler nennen.[...]→ bízvást nevez**hetem** magam tanítványának.*

3. Természetesen előfordul az átfogalmazás is. Ebben az esetben érdemes kiemelni az *udvariasságot közlő formákat*.

***Darf** ich Ihnen, bitte, [...]→ Engedje meg[...]*

### Szubjektív modalitás

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## 3.2. Können

### 3.2.1. Korpusz:

- Igealak: Indikativ – Präsens
- Objektív modalitás:

- **Lehetőség:**

1. *Piz Michel und Tinzenhorn in der Lücke, du **kannst** sie von hier aus nicht sehen, liegen auch immer im Schnee, das ganze Jahr.*  
*A Piz Michel meg a Tinzenhom innét nem látszanak, csak ott a résben... azokat is mindig hó borítja, egész éven át.*
2. *Am allerhöchsten liegt das Sanatorium Schatzalp dort drüben, man **kann** es nicht sehen.*  
*A legmagasabban a Schatzalp-szanatórium van, odaát szemben, innét nem látni.*
3. *Übrigens **kann** es wohl sein, daß man zynisch wird hier bei uns.*  
*Egyébként meglehet, hogy az ember cinikussá válik idefenn.*
4. *Er ist nicht trocken, aber lose **kann** man ihn auch nicht nennen, das ist noch längst nicht das Wort.*  
*Ez nem száraz, de oldottnak sem lehet nevezni, ez nem a helyes kifejezés.*
5. *Übrigens **kannst** du ganz unbesorgt sein, [...]*  
*Egyébként nyugodt lehetsz, [...]*
6. *In Ihrem Fall **kann** man gar nichts Schlaueres tun, [...]*  
*A maga esetében nem tehet az ember okosabbat, [...]*
7. *Messen **kann** nie was schaden.*  
*A lázmérés sohasem árt.*

## ▪ Képesség:

1. [...],ich **kann** mich noch dran erinnern.  
[...],tisztán emlékszem rá.
2. [...], denn der Enkel sah dem Großvater ähnlich, soweit eben ein rosiger Milchbart einem gebleichten und starren Siebziger ähnlich sehen **kann**.  
[...], mert az unoka valóban hasonlított nagyapjához, már amennyire egy rózsás arcú kis pocok hasonlíthat egy nyolcadik évtizedét taposó fakult, merev aggastyánhoz.
3. Man sieht, daß wir darauf denken, alles zu sagen, was für ihn einnehmen **kann**, [...]  
Látni való: arra törekszünk, hogy mindent elmondjunk róla, ami szimpátiát kelthet, [...]
4. Mexikanerin, weißt du, **kann** kein Wort deutsch und auch französisch fast gar nicht, nur ein paar Brocken.  
Tudod, mexikói, egy árva szót se tud németül, és franciául is alig, csak egypár morzsát.
5. [...]denn mehr **kann** sie nicht sagen, und hier ist im Augenblick niemand, der spanisch versteht  
[...]mert egyebet nem tud mondani, és pillanatnyilag nincs idefenn senki, aki ért spanyolul.
6. Das sehe ich jedem gleich an, ob er einen brauchbaren Patienten abgeben **kann**, [...]  
Mindjárt meglátom én azt mindenkin, hogy használható páciens válik-e belőle, [...]
7. Immerzu will er weg, irrt mich und plagt mich und **kann** es nicht erwarten, sich da unten schinden zu lassen.  
Akár hiszi, akár nem, állandóan el akar menni! Igen, képzelje csak, folyton-folyvást el akar menni, nyaggat és szekál, alig várja, hogy odalenn nyúzássa magát.

### ▪ Engedély:

1. *Mir ist angst und bange geworden, **kann** ich dir sagen.*  
*Mondhatom, inamba szállt a bátorságom.*
2. *Ich **kann** wohl sagen, es ist für mich geradezu ein Ereignis.*  
*Mondhatom, az én számomra valóságos esemény.*
3. *Wir alle hier oben, **kannst** du mir glauben, haben sie ganz unaussprechlich satt*  
*Mi idefenn már valamennyien torkig vagyunk vele, elhiheted –*
4. *[...], und du **kannst** überzeugt sein, wir wissen genau, was wir tun.*  
*[...], és meg lehetsz róla győződve, tudjuk, hogy mit csinálunk!*
5. *[...]durch und durch vergiftet ist er, **kann** man wohl sagen, [...]*  
*[...]már mindene beteg, az egész szervezete meg van mérgezve, lehet mondani, [...]*
6. *Du **kannst** mich gern der Dame im Garten vorstellen, wenn es sich gerade so macht,*  
*dagegen habe ich nichts.*  
*Bízást bemutathatsz annak a lenn sétáló hölgynek, ha épp úgy adódik, semmi kifogásom ellene.*

### • Igealak: Indikativ – Präteritum

### • Objektív modalitás:

### ▪ Lehetőség

1. *Da sie sich aber doch nicht gut mit Nachnamen anreden **konnten**, so beschränkten sie sich auf das Du.*  
*Mivel azonban vezetéknéven mégsem igen szólíhatták egymást, egyszerű tegeződésre szorítkoztak.*

2. [...] die man weder als schön, noch als sinnig, noch als fromm, noch auch nur als traurig eigentlich ansprechen **konnte**.  
 [...] melyet nem mondhatunk sem szépnek, sem bensőségesnek, sem áhítatosnak, de voltaképpen még csak szomorúnak sem.
3. [...]und jemand ganz leicht Veranlassung bekommen **konnte**, in aller Eile Einladungen zu einem großen Diner zu verschicken, [...]  
 [...]és akárki könnyen abba a helyzetbe kerülhetett, hogy nagy sietve vacsorameghívókat kelljen szétküldenie[...]

### ▪ Képesség

1. Hans Castorp besann sich so rasch er **konnte**.  
 Hans Castorp igyekezett minél gyorsabban megemészteni a hallottakat.
2. Aber Hans Castorp **konnte** sich gar nicht über den vernommenen Husten beruhigen, [...]  
 De Hans Castorp sehogy sem tudott napirendre térni az imént hallott köhögés felett, [...]
3. [...]und sie war es auch, die bei dem kleinen Hans Castorp, so gut sie **konnte**, Mutterstelle vertrat.  
 [...] s a kis Hans Castorpnál is ő látta el az anyaszerepet úgy, ahogy tudta.
4. [...]so **konnte** kein Mensch bezweifeln[...]  
 [...]aki csak látta [...], az egyetlen percig sem vonhatta kétségbe[...]
5. [...]eine Äußerung, die der Konsul seinem Pflegesohn ruhig wiedererzählen **konnte**[...]  
 A konzul bízvást visszamondhatta gyámfiának ezt a nyilatkozatot, [...]

### ▪ Engedély

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Konjunktiv – Präsens**
- **Objektív modalitás:**

### ▪ **Lehetőség**

1. *Dagegen trank er mit Vergnügen [...] und gab [...] seiner Genugtuung Ausdruck, daß jemand da sei, mit dem man ein vernünftiges Wort reden **könne**.*  
*Ezzel szemben élvezettel, sőt odaadón szűrcsölte a bort, és [...] kifejezte, milyen kellemes, hogy van valaki, akivel az ember egy értelmes szót válthat.*
2. *[...] da Joachim froh war, sich erleichtern und mitteilen zu **können**.*  
*[...] mert örült, hogy könnyíthet a lelkén, és közölheti benyomásait.*
3. *Sonderbarerweise antwortete Hans Castorp hierauf nur mit der Frage, ob man hier eigentlich Porter bekommen **könne**, [...]*  
*Hans Castorp erre furcsa módon csak azzal a kérdéssel válaszolt, hogy lehet-e idefenn portersört kapni, [...]*
4. *[...]und daraus **könne** ein guter Marinemaler werden, [...]*  
*[...]és idővel jó tengeri tájképfestő válhat belőle.*

### ▪ **Képesség**

1. *Es wird nicht das erstmal gewesen ein«, sagte er zu sich, als **könne** ihm das zur Beruhigung dienen.*  
*Bizonyosan nem az első volt - biztatta magát, mintha ez a tény megnyugtathatná.*

### ▪ **Engedély**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Konjunktiv – Präteritum**

- **Objektív modalitás:**

- **Lehetőség**

1. Behrens meinte gleich, daß sie fertig sein würde, bis du kämest, und daß du das Zimmer dann haben **könntest**.

*Behrens mindjárt mondta, hogy kész lesz, mire te jössz, és akkor megkaphatod a szobát.*

2. Da war ich nun schon genommen, und im nächsten Monat **könnte** ich meine Offiziersprüfung machen.

*Most már soroztak, bevettek, jövő hónapban letehetném a tiszti vizsgámat[...]*

- **Képesség**

1. Hans Castorp merkte es sich und sah sich nach einem Berufe um, mit dem er vor sich selbst und den Leuten bestehen **könnte**.

*Hans Castorp megjegyezte, s olyan hivatás után nézett, amellyel megállhatja a helyét ön maga és az emberek előtt.*

- **Engedély**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szubjektív modalitás:**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Infinitiv**

- **Objektív modalitás:**

- **Lehetőség**

1. [...]und als es sich dann entschied [...], fühlte er wohl, daß er sich ebenso gut anders hätte entscheiden **können**.

*[...]és amikor végre eldőlt[...], akkor tisztán érezte, hogy ennyi erővel másképp is eldőlhetett volna.*

## 3.2.2.Megfigyelések:

### Objektív modalitás

A *können* segédige objektív modalitásában különböző formákban fordul elő a magyar fordításban:

1. A leggyakoribb a *–hat/-het* hatóképzővel való szóképzés. Ez a forma előfordul függetlenül a segédige jelentéskörétől és függetlenül a segédige igealakjától.

*Ich kann wohl sagen, [...] → Mondhatom, [...]*

2. A másik formájában a *können* segédige szerepét átveszi a magyar *tud* modalitást kifejező segédigeszerű szó. Ez a formája előfordul függetlenül a *können* igealakjától, viszont kizárólag a *képességet* kifejező jelentéskörében.

*[...]denn mehr kann sie nicht sagen, [...] → [...]mert egyebet nem tud mondani, [...]*

3. A harmadik formájában a *können* segédige szerepét átveszi a magyar *lehet* modalitást kifejező segédigeszerű szó. Ez a formája csak a segédige *Indikativ-Präsens* igealakjánál fordul elő, és kizárólag a *lehetőség* és *engedély* jelentéskörökben.

*Übrigens kannst du ganz unbesorgt sein, [...] → Egyébként nyugodt lehetsz, [...]*

4. Végül előfordul még az forma is, ahol a *können* segédige a magyar fordításban eltűnik. Ez a parafrázisos fordítás következménye. Ezekben az esetekben is lehetséges a *–hat/-het* képzővel alkotott forma.

*Messen kann nie was schaden. → A lázmérés sohasem árt.*

### Szubjektív modalitás:

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## 3.3. Mögen

### 3.3.1. Korpusz:

- Igealak: Indikativ – Präsens
- Objektív modalitás:

- **Kívánság, kedv**

1. *Eben aus diesem Grunde wundere ich mich, daß du von Schellenbaum sprechen **magst**.*  
*Éppen azért csodálkozom, hogy a janicsárcsörgőt emlegeted.*
2. *[...]und eben darum vielleicht **mögen** wir ihn nicht mittelmäßig nennen, [...]*  
*[...]s talán épp azért nem nevezhetjük őt középserűnek,[...]*

- **Berámolás, megadás**

1. *Dem einzelnen Menschen **mögen** mancherlei persönliche Ziele, Zwecke, Hoffnungen, Aussichten vor Augen schweben, [...] aber [...]*  
*Az egyes ember előtt sokféle egyéni cél, érdek, reménység, kilátás lebeghet, [...], de [...]*
2. *[...]die sich auf dem Wege über das Seelisch- Sittliche geradezu auf das physische und organische Teil des Individuums erstrecken **mag**.*  
*[...]s e hatás a lelki, erkölcsi szférán keresztül az egyénnek még testi, organikus részére is áttérjedhet.*

- **Függő beszédbeli felszólítás**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szubjektív modalitás (feltételezés):**

1. „Es **mag** sein, daß ich mich gelegentlich so ausgedrückt habe“, sagte er.  
*Meglehet, hogy alkalomadtán így fejeztem ki.*
2. [...]und da **mag** es schon sein, daß man sich unwillkürlich nach einer Gemütsbewegung umsieht, [...]  
*[...]és könnyen megesik, hogy az ember akarva, nem akarva, lelki rezdüléseket keres hozzá, [...]*

- **Igealak: Indikativ – Präteritum**

- **Objektív modalitás:**

- **Kívánság, kedv**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Berámolás, megadás**

1. Äußerlichkeiten **mochten** täuschen, aber eigentlich sah er ganz so aus, wie man nicht aussah, wenn die Demokraten auf einen rechnen konnten, [...]  
*A látszat persze csalhat, de voltaképp úgy festett, ahogyan nem fest az, akire a demokraták számíthatnak; [...]*

- **Függő beszédbeli felszólítás**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szubjektív modalitás (feltételezés):**

1. [...]es **mochte** wohl sein, daß er um des Lautes willen, um ihn zu hören und nachzusprechen, gebeten hatte, die Taufschale wieder einmal betrachten zu dürfen.  
*[...]és könnyen meglehet, hogy csak ennek a szótagnak a kedvéért kérte, hadd nézhesse meg ismét a keresztelőtálat[...]*

2. [...]aber eben darum **mochte** ein Freiluft-Beruf [...] denn wohl das Richtige für ihn sein, [...]  
[...]igaz, hogy talán épp ezért alkalmas számára az efféle szabadtéri elfoglaltság, [...]
3. Auch **mochte** wohl sein, daß Stabsarzt Dr. Eberding [...] von Konsul Tien-appel  
gesprächsweise gehört hatte, daß[...]  
Az is meglehet, hogy dr. Eberding törzsorvos [...] beszélgetés során megtudta Tienappel  
konzultól, hogy [...]

- **Igealak: Konjunktiv-Präsens**
- **Objektív modalitás:**

- **Kívánság, kedv**

1. Sie bat den Hofrat von ganzer Seele, noch bleiben zu dürfen, sie könne und **möge** nicht  
heim, [...]  
[...]könyörgött az udvari tanácsos úrnak, hogy még maradhasson, mert nem tud és nem  
akar hazamenni, [...]

- **Berámolás, megadás**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Függő beszédbeli felszólítás**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Konjunktiv-Präteritum**
- **Objektív modalitás:**

- **Kívánság, kedv**

1. Wahrscheinlich hatte der Marineoffizier sich mit dem Sicherheitsapparat rasiert, **möchte**  
ich annehmen, [...]  
Igen, az a tengerésztiszt valószínűleg zsilettel borotválkozott, legalábbis feltehető; [...]

2. **Möchten** Sie sich rasch einleben und sich wohlfühlen in unserer Mitte.  
*Szívből kívánom, hogy mihamarabb szokják bele új környezetébe, és érezze magát jól körünkben.*
3. Sie wären ein besserer Patient als der, da **möcht** ich doch wetten.  
*Magából jobb páciens válnék, fogadni mernék.*

- **Berámolás, megadás**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Függő beszédbeli felszólítás**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## 3.3.2. Megfigyelések:

### Objektív modalitás

A *mögen* segédige objektív modalitási változata a magyar fordításban különböző formákban fordulhat elő:

1. A *mögen* segédige szerepét átveheti a magyar *akar* modalitást kifejező segédigeszerű szó. Ez a forma előfordul függetlenül a segédige igealakjától, viszont kizárólag a kívánság illetve *kedv* jelentéskörében.

Sie **möge** nicht heim. → Nem **akar** hazamenni.

2. Egy másik lehetőség a *-hat/-het hatóképzővel* való szóképzés. Ez a forma előfordul függetlenül a segédige igealakjától és jelentéskörétől.

Äußerlichkeiten **mochten** täuschen. → A látszat persze **csalhat**.

3. Kimondottan gyakori ennél a segédigénél a magyar fordításban az átfogalmazás, mivel a *mögen* segédigevel alkotott frázisokat gyakran nem lehet szó szerinti fordítani úgy, hogy az a magyar nyelv szellemében legyen. Előfordulhat függetlenül a segédige igealakjától és jelentéskörétől.

[...], **möchte** ich annehmen. → [...], *legalábbis feltehető.*

Da **möcht** ich doch wetten. → *Fogadni mernék.*

## Szubjektív modalitás

A *mögen* segédige szubjektív modalitási változata a magyar fordításban 2 különböző formában fordulhat elő:

1. Az egyik lehetőség, hogy a *mögen* segédige szerepét a magyarban hasonló bizonytalan álláspontot kifejező szavak veszik át, mint amilyen a *meglehet* és a *talán*.

Es **mochte** wohl sein[...] → *Könnyen meglehet[...]*

2. A másik lehetőség az átfogalmazás, főleg olyan szerkezeteknél, amelyek nem fordíthatók át magyarra szó szerinti úgy, hogy az a magyar nyelv szellemében legyen.

[...] da **mag** es schon sein[...] → [...] *bizony könnyen megeshik [...]*

## 3.4. Müssen

### 3.4.1. Korpusz:

- Igealak: Indikativ – Präsens
- Objektív modalitás:

- Szükségszerűség

1. *Aber wir selbst sind scheußlich hoch, **mußt** du bedenken.*  
*De hát mi magunk is már iszonyú magasak vagyunk, ne felejtse el.*
2. *Rechts bin ich, und links ist ein russisches Ehepaar, - etwas salopp und laut, **muß** man wohl sagen, aber das war nicht anders zu machen.*  
*Jobbra én lakom, balra egy orosz házaspár, kicsit lomposak és hangosak, azt meg kell adni, de hát nem volt más megoldás.*
3. *Da **muß** es anders kommen, bis im August die Zentralheizung angezündet wird.*  
*Ahhoz már igazi ítéletidő kell, hogy augusztusban megindítsák a központi fűtést.*
4. *Du **mußt** bedenken, [...]*  
*Gondold meg, [...]*
5. *[...] man **muß** sich auf mehr gefaßt machen.*  
*[...] többre kell elkészülni.*
6. *Und ich **muß** hier stagnieren wie ein Wasserloch, [...]*  
*Én pedig itt poshadok a pocsolyában...*
7. *Ich **muß** dich, glaube ich, rasch noch vorstellen.*  
*Azt hiszem, mégis illik, hogy még gyorsan bemutassalak.*

8. [...] obgleich es etwas widerlich klingt, das **mußt** du mir zugeben.  
[...] ámbár kissé utálatosan hangzik, azt meg kell adni.
9. Das Gas hält natürlich nicht lange vor, halbmonatlich etwa **muß** es erneuert werden-  
man wird gleichsam aufgefüllt, so **mußt** du dir's vorstellen.  
A gáz persze nem tart sokáig, körülbelül kéthetenként meg kell újítani... az embert  
feltöltik, így képzeld el valahogyan.
10. Ich glaube übrigens, daß sie Stickstoff dabei verschwendet, denn alle acht Tage **muß** sie  
aufgefüllt werden.  
Azt hiszem egyébként, hogy nitrogént pazarol vele, mert hetenként kell tölteni.

- **Szubjektív modalitás (meggyőződés):**

1. »Aber die Zeit **muß** euch eigentlich schnell hier vergehen«, meinte Hans Castorp.  
- Pedig azt hinném, voltaképp gyorsan telik itt az idő - jegyezte meg Hans Castorp.
2. [...] es **muß** doch schließlich zu lernen sein . . .  
[...] elvégre ezt is meg lehet tanulni...

- **Igealak: Indikativ – Präteritum**

- **Objektív modalitás:**

- **Szükségyszerűség**

1. Seine Meinung vielmehr war gewesen, sie rasch abzutun, weil sie abgetan werden  
**mußte**, [...]  
Inkább az volt a szándéka, hogy egykettőre elintézi, ha már el kell intézni, [...]

2. *Das von den Leichen, die man die Bob-Bahn hinuntersandte, **mußte** er wiederholen [...]  
Meg kellett ismételnie, amit a bobbályán leszállított hullákról mondott, [...]*
3. *Er war [...] bedeutend kleiner als die beiden, die vor ihm standen, so daß er den Kopf  
schräg zurücklegen **mußte**, um ihnen ins Gesicht zu sehen, [...]  
[...] jóval kisebb, mint a két előtte álló fiatalember, fejét így kénytelen volt ferdén  
hátravetni, hogy a szemükbe nézhessen; [...]*
4. *Darüber **mußte** Hans Castorp bitterlich weinen [...]  
Hans Castorp keserves sírásra fakadt emiatt, [...]*
5. *Denn dazu **mußte** man so alt sein wie dieser, [...]  
Mert ehhez már olyan öregnek kell lenni, mint a nagyapa, [...]*
6. *Was seine Laufbahn durch die Klassen betraf, so **mußte** er die eine und andere davon  
sogar repetieren.  
Ami iskolai pályafutását illeti, egy-egy osztályt bizony ismételnie is kellett.*

### • Szubjektív modalitás (meggyőződés):

1. *Wie alles lag, **mußte** sie ihm als das unbedingt Achtungswerteste gelten, [...]  
A dolgok állása szerint feltétlenül és a legnagyobb mértékben tisztelnie kellett, [...]*
2. *[...] und begriff wenigstens so viel, daß das Abscheuliche ein Scherz [...] gewesen sein  
**mußte**, denn er sah an den Schultern der Abziehenden, daß sie Lichten, [...]  
[...] és annyit mindenesetre megértett, hogy ez a fertelem: tréfa volt, [...] mert az  
elvonulok vállán látta, hogy nevetnek; [...]*

- **Igealak: Konjunktiv – Präsens**
- **Objektív modalitás:**

- **Szükségszerűség**

1. [...] und sein Leben genau dort wieder aufzunehmen, wo er es für einen Augenblick hatte liegen lassen **müssen**.  
[...] és életét pontosan ott folytatja, ahol egy pillanatra kénytelen-kelletlen abbahagyta.
2. Die **müssen** im Winter ihre Leichen per Bobschlitten herunterbefördern, weil dann die Wege nicht fahrbar sind.  
Azok télen bobszánkóval szállítják le a hulláikat, mert az utak járhatatlanok.
3. Das **müsse** man nun hinunterschlucken, ohne das Gesicht zu verziehen.  
És mindezt le kell nyelni, anélkül, hogy az embernek egy arcizma rándulna!
4. Sein Kopf genügte den Anforderungen des Realgymnasiums, ohne sich überanstrengen **zu müssen**, [...]  
Elmebeli képességei megfeleltek a reálgimnázium követelményeinek, anélkül, hogy különösebben meg kellett volna erőltetnie magát; [...]
5. Zur Hauptprüfung hatte er scharf und anhaltend arbeiten **müssen**[...]  
A vizsgára keményen, kitartóan kellett tanulnia, [...]
6. [...]und eines Tages war richtig auch roter Auswurf dagewesen, und Hals über Kopf hatte Joachim nach Davos gehen **müssen**, [...]  
[...]egy napon aztán véres köpet jelent meg zsebkendőjén, és lóhalálában felküldték Davosba, [...]

7. [...] wenn du was vorstellen willst hier in der Stadt und leben, wie du's gewohnt bist, dann **mußt** du ordentlich zuverdienen, das merk' dir lieber, min Söhn.  
[...] és ha valaki akarsz lenni itt a városban, és úgy akarsz élni, ahogy megszoktad, akkor bizony jócskán hozzá kell keresned, ezt jól jegyezd meg, édös fiam.

- **Szubjektív modalitás (meggyőződés):**

1. Dann verlangsamte er seinen Schritt und blieb schließlich fast stehen, da ihm war, als **müsse** er einen bedeutenden Vorsprung vor Joachim gewonnen haben.  
Majd meglassította lépteit, s végül szinte megállt, mert úgy tetszett, messze maga mögött hagyta Joachimot.

- **Igealak: Konjunktiv – Präteritum**

- **Objektív modalitás:**

- **Szükségszerűség**

1. [...] und wenn ich mir morgens sagen **müßte**: heut gibt's nichts zu rauchen, - ich glaube, ich fände den Mut gar nicht, aufzustehen, [...]  
[...] és ha egy reggel azt kellene mondanom: ma nincs mit szívnom, hát azt hiszem, nem is lenne bátorságom fölkelni az ágyból, [...]

- **Igealak: Infinitiv**

- **Objektív modalitás:**

- **Szükségszerűség**

1. [...] und sein Leben genau dort wieder aufzunehmen, wo er es für einen Augenblick hatte liegen lassen **müssen**.  
[...] és életét pontosan ott folytatja, ahol egy pillanatra kénytelen-kelletlen abbahagyta.

2. *Sein Kopf genügte den Anforderungen des Realgymnasiums, ohne sich überanstrengen zu müssen, [...]*

*Elmebeli képességei megfeleltek a reálgimnázium követelményeinek, anélkül, hogy különösebben meg kellett volna erőltetnie magát; [...]*

3. *Zur Hauptprüfung hatte er scharf und anhaltend arbeiten müssen [...]*

*A vizsgára keményen, kitartóan kellett tanulnia, [...]*

4. *[...]und eines Tages war richtig auch roter Auswurf dagewesen, und Hals über Kopf hatte Joachim nach Davos gehen müssen, [...]*

*[...]egy napon aztán véres köpet jelent meg zsebkendőjén, és lóhalálában felküldték Davosba, [...]*

## 3.4.2. Megfigyelések:

### Objektív modalitás

A *müssen* segédige objektív modalitási változata különböző formákban fordul elő a magyar fordításban:

1. A leggyakrabban átveszi a *müssen* segédige szerepét a magyar *kell* modalitást kifejező segédigeszerű szó. Ez a forma előfordul függetlenül a segédige igealakjától.

*Es muß erneuert werden.* → *Meg kell újítani.*

2. Viszont előfordulhat olyan eset is, ahol a *kell* helyett egy másik szükségszerűséget kifejező szó fordul elő ugyanazzal a funkcióval. Ez előfordulhat függetlenül a segédige igealakjától.

*Er mußte seinen Kopf schief zurücklegen.* → *Kénytelen* volt ferdén hátravetni fejét.

3. Egy másik lehetőség abban nyilvánul meg, hogy a *müssen* segédige elveszik, és a mondatból felszólító mondat lesz a magyar fordításban. Ez a forma kizárólag a segédige *Indikativ-Präsens* igealakjánál fordult elő.

*[...]mußt du bedenken. → [...]ne felejtsd el.*

4. Előfordul az átfogalmazásos fordítás is, melyben eltűnik a *müssen* segédige funkciója. Ezekben az esetekben lehetséges a magyar *kell* modalitást kifejező segédigeszerű szóval alkotott forma is. Ez előfordulhat függetlenül a segédige igealakjától.

*Er mußte weinen. → Sírásra fakadt.*

## Szubjektív modalitás

A *müssen* segédige szubjektív modalitási változata a magyar fordításban csak átfogalmazva fordult elő, méghozzá függetlenül a segédige igealakjától.

*Es muß zu lernen sein. → Meg lehet tanulni.*

## 3.5. Sollen

### 3.5.1. Korpusz:

- Igealak: Indikativ – Präsens
- Objektív modalitás:

- Követelés, Szükségesség

1. *Drei Wochen sind freilich fast nichts für uns hier oben, aber für dich, der du zu Besuch hier bist und überhaupt nur drei Wochen bleiben **sollst**, für dich ist es doch eine Menge Zeit.*  
*Három hét, az persze nekünk idefenn semmi, de neked, aki látogatóbajöttél, és mindössze három hétig szándékozol maradni, neked mégiscsak töméntelen sok idő.*
2. *Erst akklimatisiere dich mal, das ist gar nicht so leicht, **sollst** du sehen.*  
*Előbb akklimatizálódjál egy kicsit, az nem is olyan könnyű, majd meglátod.*
3. *Sie **soll** nur immerhin ›tous les deux‹ zu mir sagen, das macht mir gar nichts, ich bin ja vorbereitet und verstehe den Sinn[...]*  
*Csak mondja nekem is, hogy "tous les deux", föl se veszem, hiszen előkészítettél rá, tudom az értelmét, [...]*
4. *Es sind überaus unmanierliche Leute, und wenn ich schon drei Wochen lang neben ihnen wohnen **soll** und es nicht anders einzurichten war, so will ich sie doch nicht kennen, [...]*  
*Rendkívül modortalan emberek, és ha már három hétig mellettük kell laknom, ha már nem lehetett másképp elrendezni, akkor legalább ismerni nem kívánom őket, [...]*
5. *Ihr Herr Vetter **soll** auch gleich mitmessen.*  
*És a tisztelt bátyjaura is mindjárt mérőzködjék egy füst alatt.*

6. Warum **sollen** sie da ernste Gesichter schneiden.  
*Miért vágjanak komoly képet?*
7. Siehst du wohl, daß man einen Hut aufhaben **soll**!  
*Látod, hogy muszáj kalapot viselni!*
8. Man **soll** aber einen aufsetzen, damit man ihn abnehmen kann, bei Gelegenheiten, wo es sich schickt.  
*[...] pedig kell hordani, hogy legyen az embernek mit levennie, amikor az alkalom úgy kívánja.*

- **Közvetett felszólítás**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szubjektív modalitás (idegen állítás)**

1. [...] das **soll** so gut sein für solche Zwecke.  
*[...] az állítólag kitűnő erre a célra.*
2. Aber es **sollen** schon schöne Erfolge mit dem Pneumothorax erzielt worden sein.  
*De állítólag szép eredményeket érnek el vele.*

- **Igealak: Indikativ – Präteritum**

- **Objektív modalitás:**

- **Követelés, Szükségesség**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## ▪ Jövő

1. *Aber am Wege saß Frau Iltis [...] und hielt etwas in der Hand, was offenbar ihr »Sterilett« sein sollte, aber nichts weiter war als ein Sicherheits- Rasierapparat.*  
*De az útfélen ott ült Frau Iltis, [...] és valamit tartott a kezében, ami nyilván a „sterilett”-je lett volna, de voltaképpen nem volt egyéb, mint egy zsilett-borotvakészülék.*
2. *Aber wir hatten es gewärmt, damit du nicht erschrecken und nicht weinen solltest, [...]*  
*A vizet előre megmelegítettük, nehogy megijedj és sírva fakadj: [...]*
3. *Sie ängstigte sich eben fürchterlich, weil sie merkte, daß sie sterben sollte.*  
*Mert hát iszonyúan megijedt, amikor észrevette, hogy meg kell halnia.*

## • Szubjektív modalitás (idegen állítás)

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## • Igealak: Konjunktiv– Präsens

## • Objektív modalitás:

### ▪ Követelés, Szükségesség

(A korpuszban nem volt rá példa.)

### ▪ Közvetett felszólítás

1. *Diese Zumutung, man solle sein Gesicht befühlen, paßte ganz und gar nicht zu Hans Castorps Natur und berührte ihn selber peinlich.*  
*Ez a felszólítás, hogy tapogassák meg az arcát, sehogy sem illett hozzá, s őt magát is kínosan megdöbbentette.*
2. *[...] es geschah auf Anregung des alten Wilms, [...], der [...] sagte, Hans Castorp solle doch Schiffbau studieren,[...]*  
*[...] az öreg Wilms ösztönzésére történt, [...]; ő tudniillik [...] azt ajánlotta [...], hogy Hans Castorp tanuljon hajóépítést [...]*

3. *Ins Hochgebirge **solle** Hans Castorp nur freundlichst alleine reisen.*  
*Csak utazzék hát Hans Castorp egyedül a hegyek közé.*

4. *Er **solle** doch Joachim Ziemßen besuchen.*  
*Látogassa meg Joachim Ziemssent.*

- **Igealak: Konjunktiv– Präteritum**

- **Objektív modalitás:**

- **Követelés, Szükségesség**

1. *Aber Sie **sollten** sich etwas mehr Couleur anschaffen, hören Sie mal, sonst fallen Sie ab bei den Damen!*

*De hallja, kérem, egy kicsit üdébb arcszínt nem ártana szerezni, másképp megbukik a hölgyeknél!*

2. *Warum **sollt'** ich denn gerade hier rauchen?*  
*Miért dohányoznék éppen itt?*

3. *[...]was **sollt'** ich denn sonst auch wohl tun bei euch hier oben, [...]*  
*[...] mi egyebet is tehetnék nálatok idefenn, [...]*

4. *Du **solltest** Behrens bitten, daß er dich teilweise außer Betrieb setzt.*  
*Mért nem kéred meg Behrenst, hogy részlegesen helyezzen üzemen kívül?*

5. *Aber warte nur, wenn du dabei gewesen wärest, wüßtest du auch nicht, was du für ein Gesicht machen **solltest** in der Erinnerung.*  
*Ha ott lettél volna, te se tudnád, milyen arcot vágj az egészhez.*

6. *Man **sollte** den Priester nicht holen lassen, bevor einer ganz schwach ist.*  
*Nem lenne szabad papért küldeni, amíg a beteg egészen el nem gyengül.*

7. Ein Sterbender ist doch sozusagen heilig, **sollte** ich meinen!

*A haldokló bizonyos fókig szent, legalábbis az én véleményem szerint.*

### ▪ Eshetőség

1. Zeit, sagt man, ist Lethe; aber auch Fernluft ist so ein Trank, und **sollte** sie weniger gründlich wirken, so tut sie es dafür desto rascher.

*Azt mondják, az idő a Léthe vize; de az idegen levegő is valami afféle ital, s ha hatása tán kevésbé alapos is, de annál gyorsabb.*

2. [...] und **sollte** er die [...] Grundlagen seiner Existenz auch als unbedingt gegeben und selbstverständlich betrachten [...], so ist doch sehr wohl möglich, daß er sein sittliches Wohlbefinden durch ihre Mängel vage beeinträchtigt fühlt.

*[...] s ha olyan természetes, feltétlen adottságnak tekinti is egzisztenciája [...] alapjait, mint Hans Castorp, [...], még akkor is könnyen meglehet, hogy erkölcsi közérzetét valamiképp módosítják ez alapok fogyatékságai*

3. Gott sei Dank raucht man ja in der ganzen Welt [...], wohin man auch etwa verschlagen werden **sollte**.

*Hál' istennek, az egész világon dohányoznak [...], akárhová vetődjék is az ember.*

- **Igealak: Infinitiv**
- **Objektív modalitás:**

### ▪ Követelés

1. Du hättest die ärztliche Behandlung nicht so brüsk zurückweisen **sollen**, wenigstens nicht die psychische.

*Nem kellett volna olyan erőlyesen visszautasítanod az orvosi kezelést, legalábbis a pszichikait.*

## 3.5.2. Megfigyelések:

### Objektív modalitás

A *sollen* segédige objektív modalitási változata különböző formákban fordul elő a magyar fordításban:

1. A *sollen* segédige szerepét átveheti a magyar *kell* modalitást kifejező segédigeszerű szó. Ez a változat a *követelés* illetve *szükségesség* jelentéskörben fordulhat elő. Előfordulhat függetlenül a segédige igealakjától.

*Ich **soll** neben ihnen wohnen.* → *Mellettük **kell** laknom.*

2. A *sollen* segédige szerepét átveheti a magyar felszólító mód –j jele. Ez előfordulhat függetlenül a segédige igealakjától és jelentéskörétől.

*Ihr Herr Vetter **soll** auch gleich mitmessen.* → *A tisztelt bátyjaura is mindjárt mérőzködjék.*

*Warum **sollen** sie da ernste Gesichter schneiden?* → *Miért vágjanak komoly képet?*

3. Azokban az esetekben, ahol a mondat egy általános jellegű szükségszerűséget közöl, a *sollen* segédige szerepét a magyar *muszáj* is átveheti. Ez a változat a *követelés* illetve *szükségesség* jelentéskörben fordulhat elő. Előfordul a segédige igealakjától függetlenül.

*Man **soll** einen Hut aufhaben.* → ***Muszáj** kalapot viselni.*

4. A *sollen* segédige *Konjktiv-Präteritum* igealakjának a szerepét a magyar fordításban átveheti a *feltételes mód* –na/-ne/-ná/-né jele. Ez a követelés illetve *szükségesség* jelentéskörben fordul elő.

Warum **sollte** ich rauchen? → *Miért dohányoznék?*

Man **sollte** den Priester nicht holen lassen → *Nem lenne szabad papért küldeni*

5. Amennyiben a *sollen* segédige a *Konjktiv-Präteritum* igealakjában a mondat elején helyezkedik el a német mondatban, a magyar fordításban a *sollen* szerepét átveheti a magyar *ha* feltételes kötőszó. Ez csak az *eshetőség* jelentéskörben lehetséges.

**Sollte** sie weniger gründlich wirken[...] → **Ha** hatása tán kevésbé alapos[...]

6. A magyar fordítás alkalmazhatja az átfogalmazást is, ami alkalmával a segédige elmaradhat. Ez előfordulhat függetlenül a segédige igealakjától és jelentéskörétől.

[...]Sie **sollten** sich etwas mehr Couleur anschaffen[...] → [...]egy kicsit üdőbb arcszínt nem ártana szerezni[...]

7. A *sollen* segédigét tartalmazó mondat a magyar fordításban a szövegkörnyezettől függően jövőidejűségben is előfordulhat.

Du **sollst** sehen. → *Majd meglátod.*

## Szubjektív modalitás

A *sollen* segédige *szubjektív modalitási* változata a magyar fordításban az *állítólag* szóval helyettesíthető.

Das **soll** gut sein. → *Állítólag* jó.

## 3.6. Wollen

### 3.6.1. Korpusz

- Igealak: Indikativ – Präsens
- Objektív modalitás:

- Széndék, Akarat

1. *Ja, ewig, wenn du **willst**.*  
*Örök, ha úgy akarod kifejezni.*
2. *Schnell und langsam, wie du nun **willst**.*  
*Gyorsan is, meg lassan is, ahogy nézed.*
3. *Sie vergeht überhaupt nicht, **will** ich dir sagen.*  
*Egyáltalában nem telik, vedd, kérlek, tudomásul.*
4. *[...] und wenn du was vorstellen **willst** hier in der Stadt und leben, wie du's gewohnt bist, dann mußt du ordentlich zuverdienen [...]*  
*[...] és ha valaki akarsz lenni itt a városban, és úgy akarsz élni, ahogy megszoktad, akkor bizony jócskán hozzá kell keresned [...]*
5. *Ich **will** weiter nicht urteilen.*  
*Nem akarok elhamarkodottan ítélni.*
6. *Das **will** ich ausdrücklich nicht.*  
*Kifejezetten nem óhajtok.*

7. [...] und wenn ich schon drei Wochen lang neben ihnen wohnen soll und es nicht anders einzurichten war, so **will** ich sie doch nicht kennen [...]  
[...] és ha már három hétig mellettük kell laknom, ha már nem lehetett másképp elrendezni, akkor legalább ismerni nem kívánom őket[...]
8. Na, **will** er denn auch zum Kalbsfell schwören?  
No és ő is fel akar esküdni a bornyúra?
9. **Wollen** Sie glauben, daß er immer weg **will**?  
Akár hiszi, akár nem, állandóan el akar menni!
10. Immerzu **will** er weg, [...]  
[...] folyton-folyvást el akar menni [...]
11. Kein halbes Jährchen **will** er uns schenken.  
Egy fél évecskét sem akar nekünk áldozni.
12. Sonnabend **will** ich die Kurve sehen!  
Szombaton látni akarom a görbét!
13. Die Geschichte Hans Castorps, die wir erzählen **wollen** [...]  
Hans Castorp történetét akarjuk elbeszélni [...]
14. [...] und das war die Achtung vor dem heiligen Sakrament, **wollen** wir hoffen.  
[...] s ezt minden bizonnyal a szent szakramentum tisztelete tette, legalábbis reméljük, hogy így volt.
15. [...] die wir nicht bündig beantworten **wollen**.  
[...] amelyre azonban nem akarunk határozottan válaszolni.

- **Jövő**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szükségszerűség, Követelmény**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Indikativ – Präteritum**

- **Objektív modalitás:**

- **Szendék, Akarat**

1. *Ich hatte Ausgang heute, weil ich dich abholen **wollte**.*

*Én ma kimenőt kaptam, mert érted mentem.*

2. *Was ich noch sagen **wollte** . . .*

*Mit is akartam még mondani...*

3. *Man **wollte** wissen, daß sie schon als ganz junges Mädchen in Lungensanatorien eingetreten sei und seitdem nicht mehr in der Welt gelebt habe.*

*Úgy hírlett róla, hogy már fiatal lány korában tüdőszanatóriumba vonult, és azóta nem élt a világban.*

4. *Joachim **wollte** von Hamburg hören und hatte das Gespräch auf die geplante Eibregulierung gebracht.*

*Joachim Hamburgról akart hallani, és az Elba tervezett szabályozására terelte a szót.*

5. *[...] was denn Hans Castorp am liebsten werden **wollte**, denn das wußte er lange nicht recht [...]*

*[...] hogy voltaképpen mi szeretne lenni; mert azt sokáig nem tudta [...]*

6. [...] der durchaus Offizier werden **wollte**.  
[...] aki tudniillik mindenáron katonatiszt akart lenni.
7. Wenn also Hans Castorp denn schon eine Kleinigkeit für sich tun **wollte** [...]   
Ha tehát Hans Castorp tenni akar valamit egészsége érdekében [...]
8. Gleichzeitig aber faßte er noch etwas anderes auf[...], Geräusche, die [...] nicht zu dem heiteren, fri-schen Morgen passen **wollten**, [...]   
[...] azonban még valami egyebet is felfogott [...], valami neszt, ami [...] ugyancsak nem illett a vidám, friss reggelhez, [...]
9. Und hier wunderte sich Hans Castorp, denn er bemerkte, daß die Röte, die ihm vorhin in die frisch rasierten Wangen gestiegen war, nicht daraus weichen **wollte** [...]   
Ezen a ponton aztán elcsodálkozott Hans Castorp, mert észrevette, hogy a pirosság, mely az imént ellepte frissen borotvált arcát, sehogy sem akart alábbhagyni[...]
10. Vor vierzehn Tagen kam nun der zweite Sohn herauf, weil er den Bruder noch sehen **wollte** [...]   
Két hete aztán feljött a kisebbik fia, mert még egyszer látni akarta a bátyját [...]
11. Dann **wollten** sie gehen und nicht warten, meinte Joachim.   
No hát, akkor ők mennek is, nem várnak tovább - mondta Joachim.

## ▪ Jövő

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## ▪ Szükségszerűség, Követelmény

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Konjunktiv – Präsens**
- **Objektív modalitás:**

- **Szendék, Akarat**

1. [...] so, als **dürfe** und **wolle** er von dem, was er da tat, nichts wissen [...]
 

[...] úgy, mintha arról, amit itt cselekszik, nem illenék és nem is akarna tudomást venni[...]
2. [...] dann **wolle** er wohl auf den Jungen ein Auge haben[...]
 

[...] akkor ő majd szemmel tartja a gyereket [...]

- **Jövő**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szükségszerűség, Követelmény**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Konjunktiv – Präteritum**
- **Objektív modalitás:**

- **Szendék, Akarat**

1. [...] als **wollte** er andeuten, [...]
 

[...] mintha azt akarná éreztetni [...]
2. [...] und es gibt kaum eine Möglichkeit, daß du mit ihnen zusammentriffst, selbst wenn du **wolltest**.
 

[...] egyszerűen majdnem lehetetlenség, hogy összeakadj velük, még ha akarnád is.

3. [...] *als **wollte** er sagen [...]*  
[...] *mintha azt mondaná [...]*

- **Jövő**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szükségszerűség, Követelmény**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Igealak: Infinitiv**
- **Objektív modalitás:**

- **Szendék, Akarat**

1. [...] *ein jäher und zäher Aufstieg, der nicht enden zu **wollen** scheint.*  
[...] *a meredek, kitartó, szűnni nem akaró emelkedés.*
2. *Du wirst mir aber doch nicht weismachen **wollen**, daß du noch so etwas hast?*  
*De te csak nem akarod azt állítani, hogy nálad még mindig szó van ilyesmiről?*

- **Jövő**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szükségszerűség, Követelmény**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

- **Szubjektív modalitás (meggyőződés)**

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## 3.6.2. Megfigyelések:

### Objektív modalitás

A *wollen* segédige objektív modalitási változata a magyar fordításban 2 különböző formában fordulhat elő:

1. Leggyakrabban átveszi a *wollen* segédige szerepét a magyar *akar* modalitást kifejező segédigeszerű szó. Ez a forma előfordul függetlenül a segédige igealakjától. Az *akar* helyett előfordulhat az *óhajt*, *kíván* és *szeretne* is, ugyanolyan funkcióval.

*Ich will weiter nicht urteilen.* → Nem **akarok** elhamarkodottan ítélni.

*Das will ich ausdrücklich nicht.* → Kifejezetten nem **óhajtok**.

2. Sok esetben a magyar fordítás az átfogalmazást alkalmazza, mely alkalmával elmaradhat a segédige. Ez előfordulhat függetlenül a segédige igealakjától.

*[...] als wollte er sagen [...] → [...] mintha azt mondaná [...]*

### Szubjektív modalitás

(A korpuszban nem volt rá példa.)

## 4. Következtetések:

A német módbeli segédigék nagyon sok esetben helyettesíthetők a nekik megfelelő magyar módbeli segédigeszerű szavakkal, amennyiben az nem ütközik a magyar nyelv szellemével.

*dürfen* → *szabad*

*mögen* → *akar*

*müssen* → *kell*

*sollen* → *kell, muszáj*

*wollen* → *akar, óhajt, kíván*

Viszont olyan esetekben, ahol ez nem lehetséges, a módbeli segédige szerepét a magyarban gyakran átvehetik:

**más morfológiai formák**

*dürfen* → *-hat/-het* hatóképző

*können* → *-hat/-het* hatóképző

*mögen* → *-hat/-het* hatóképző

*sollen* → *-j* felszólító mód jele; *-na/-ne/-ná/-né* feltételes mód jele; *ha* feltételes kötőszó

és más **lexémák**, melyek nem tekinthetők módbeli segédigeszerű szavaknak.

*mögen* → *meglehet, talán*

*müssen* → *kénytelen*

*sollen* → *állítólag*

Továbbá a megfigyelések azt is mutatják, hogy az objektív és szubjektív modalitások, valamint az igealak és az egyes jelentéskörök is némi kihatást gyakorolhatnak a fordítási lehetőségekre.

## 5. Irodalomjegyzék

1. Helbig, Gerhard; Buscha, Joachim: *Leitfaden der deutschen Grammatik*. Berlin: Langenscheidt KG, 2000.
2. Bußmann, Hadumod: *Lexikon de Sprachwissenschaft*. Stuttgart: Kröner Verlag, 1990.
3. Keszler, Borbála: *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000.
4. Karácsony, Lajos; Tálasi, Istvánné: *Német nyelvtan*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1989.
5. Thomas Mann: *Der Zauberberg*. Berlin: Fischer Verlag, 1952.
6. Thomas Mann: *A varázshegy*. Budapest: Magyar Helikon, 1969.
7. Kosur, Heather Marie: *A Linguistic Typology of Modality*. URL: [http://www.academia.edu/367023/A\\_Linguistic\\_Typology\\_of\\_Modality](http://www.academia.edu/367023/A_Linguistic_Typology_of_Modality)
8. Fintel, Kai von: *Modality and Language*. URL: [mit.edu/fintel/fintel-2006-modality.pdf](http://mit.edu/fintel/fintel-2006-modality.pdf)